

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 06670

LIDER

Rosa Gutman

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

בית ספר כולל ק/פסנתר
מ. ב. ג. ח. ט. י. יא. יב. יג. יד. טו. טז. יז. יח. יט. כ.
ב. ג. ד. ה. ו. ז. ח. ט. י. יא. יב. יג. יד. טו. טז. יז. יח. יט. כ.
1947

ר א ז א ג ו ט מ א ו

ל י ד ע ר

ROSA GUTMAN
POEMS
LIDER

PRINTED BY MARSTIN PRESS, INC., NEW YORK 17, N. Y.

I

פאר גאר דעם נאענטסטן

פֿינפטע זײַט

סתם אזוי

זאָג מיר עפעס,
סתם אזוי.

זעסט: איך ליג זיך
און איך וויג זיך,
סתם אזוי.

כ'קוק: ווי זיינען דיינע אויגן,
בלוי, צי גרוי?

איך וועל ושווייגן, זאָג מיר עפעס,
סתם אזוי.

שטילער די וויעס

איך האב דרך ליב און מיין האנט האט דרך ליב,
און מיין אימלעכער פינגער האט דרך ליב.
מאָ שטילער די וויעס, די שעה זאל גיט שלאָגן,
זיי קאָנען אַ בליק אַזוי לייכט צעשלאָגן,
און איך האב נאָך גאַרניט באַוויזן זאָגן,
אַז איך האב דרך ליב און מיין האנט האט דרך ליב,
און מיין אימלעכער פינגער האט דרך אַזוי ליב.

זיבעטע זייט

בלייב...

אין דער בלויקייט בליען בלומען בלאסע.
ליבסטער, בלייב.
ס'איז ניט נעפל, ס'זיינען געזען נאסע,
וואס עס וועכט דעם ווינט זיין וואסער-זוייב.

ליבסטער, בלייב.
אין דער בלויקייט בליען בלומען בלאסע.
קלייב...

איך צעפלעכט פאַר דיר ...

איך צעפלעכט פאַר דיר מיינע בלאנדסמע האַר,
איך קוק צו דיר מיט מיינע בלויסמע אויגן,
און גאַר — —

און ווען איך זאָל שטאַרבן? —
אַזוי פיל אַנדערע...
אַפילו פאַר דיר, אַפילו אַט איצט,
איך קאָן ניט האָבן אַלעמענס פאַרבן.

פירן מיך ווייסע שטיינדעלעך אַרום אין טוי,
און עס געשעט, עס געשעט
מיט מיין גאַלד, מיט מיין בלוי.

טונק זיי איין אין מיינע האָר ...

טונק זיי איין אין מיינע האָר —
דיינע פינגער.

מיינע האָר — לייכט-באגילדמע לאַקן-צינגער,
לעקן, לאַשמשען פלינקע פינגער.

מיינע האָר — שלאַנגן-שלינגער,
ווילן, שלינגען איינעם גאָר
שלאַנקע פינגער.

פילסט, ווי לייכט דאָס פלאַטער-פלאַר ? —
גרינג און גרינגער.

טונק זיי איין אין מיינע האָר —
דיינע פינגער.

וואָס ווייסטו ?

וואָס ווייסטו ? — ס'איז אפשר געווען נאָר אַ קליינינקע
רגע צו פרי,

און וואָלסטו מיך איצטער געפרעגט,
אַט איצט, בעת אַ גילדענער האָר האָט אַ פינקל געמאַן
אויף דיין קני —

איך וואָלט אפשר אַנדערש געענטפערט ווען דו וואָלסט
מיך איצטער געפרעגט.

ס'איז גאַרניט, ס'איז גאַרניט, —
קאָן זיין, איך וועל מאַרגן שוין קומען צו דיר
אינדערפרי...

נאָר ערגעץ-וואו, נאָענט, קאָן פּלוצים אַ קלאַפּ מאַן אַ מיר,
און ווידער קאָן זיין נאָר אַ קליינינקע רגע צו פרי.

עלפטע זייט

**

אז עמיץ גייט אַוועק,
בלויבט עמיצער אַ נישטיקער אליין,
ווי אין אַ מויערוואַנט אַ פּלעק
פון פעלנדיקן שמיין.

אז עמיץ גייט אַוועק,
צײַט עמיצער צונויף די טעג
און בוים אין זיי אַ שמאַלן, שמאַלן שמעג
פאַר זיך אליין.

קליינע טריט ...

איך ליב א דערוואַקסענעם און איך בין א קליינע
און לעבן זיינע גרויסע שמעל איך קליינע טריט.
טרויעריק, גאר טרויעריק — אַט-אַט וועל איך וויינען.
און רואיק, אזוי רואיק, — אז עס וויינט זיך ניט.

איך ליב א דערוואַקסענעם און איך בין א קליינע
און גיי אריין אינגאַנצן אין צוויי גרויסע הענט.
דאָ ביזטו און דאָ ביזטו... מיר ביידע אינאיינעם,
אנדערע ווי תמיד און באַקענט, באַקענט.

פאלקסמאָטיוון

*

איך שמיי ביים שפיגל
און מאַך זיך פֿיין —
איך מיין, מיין ליבסטער
קומט שוין אַרײַן.

איך שמיי ביים שפיגל
אַ גאַנצע שעה,
און ער, מיין ליבסטער,
איז אַלץ נײַאַ.

איך פלעכט אַ קרענצל
און מאַך זיך שײַן.
איך מיין, מיין ליבסטער
קומט באַלד צוגײַן.

איך פלעכט אַ קרענצל
און וואַרף אַוועק —
עס איז מיין ליבסטער
אין ווייטן וועג.

איך גיי צום טײַכל
און פּרעג די פּיש —
צי איז מיין ליבסטער
געזונט און פּריש ?

איך רײד מיט וואַלקנס
און פּרעג בײַ זײ —
צי פּילט מיין ליבסטער
מיין גרויסע וויי ?

**

דאַם קלײנע פּױגעלע
עס פּליט פּון בוים צו בוים,
עס פּליט פּון בוים צו בוים
און זוכט און רופּט.

אַדורך מיין פּענצטערל
קוק איך איר לאַנגזאַם נאָך,
קוק איך איר לאַנגזאַם נאָך
הויך אין דער לופּט.

דער בײזער שטורעם־זױנט
האַט איר פּון אים פּאַריאַגט,
האַט איר פּון אים פּאַריאַגט,
זי איז אַלײַן.

קום, קלײנע פּױגעלע,
זינג מיר דײַן לידעלע,
זינג מיר דײַן לידעלע,
כװעל עס פּאַרשמײַן.

אויף ברודערשאפט ...

לאַמיר אויסטרינקען אויף ברודערשאפט אַ כּוּם.

דוּשנע נאַכט ווי ניט געווען. —

מוטנער טאָג ווי ניט געווען. —

לאַמיר אויסטרינקען אויף ברודערשאפט אַ כּוּם,
ס'זאַל ניט זיין אינגאַנצן גאַרניט, פּשוט אויס, —

ווי צוויי יאשטשערקעס, וואָס האָבן אויף אַ וועג,
זיך צונויפגעדרייט, צעשפרונגען, און — אַוועק.

איך זאַל מעגן דיר אַ שמרייכל טאָן די האַר,
אויב מיר וועלן זיך נאָך טרעפן אויפן וואַר.

דעם אַנדענק
פון מיינע עלטערן,
מיט ליבע
און טרויער געווידמעט.

II

די הויקערדיקע ווערבע

די הויקערדיקע ווערבע מוז פון וועמען
זיין פארשאַלטן
אַליין צו פלעקן מיט איר קאַלטן
דעם קלאַרן גאַנג פון ניַעמאַן.

און ווייטער הימל זיך
די צערטלעך-פאַרזיכטיקע, פלאַכע ברעגן
צו טונקעלן די גרין אין זילבער אויסגעפלעמע וועגן
פון שמררייכלענדיקע פלימל.

עס לייגט זיך ברייט די לויטערקייט פון טאַג
און לעהנט זיך ווייך אן דורכזיכטיקן שפיגל,
און וואַסער-שיקסעלעך מיט ליטוויש-גרויע אויגן
שווימען אויסגעצויגן —
אים ניט צו וויגן.

אן אומגערעטעניש

אן אומגערעטעניש, אן אומגערעטעניש,
ווי א בייז אויג וואָלט זיך פאַרגאָפּט אויף אונדזער
פּעלד מיט זאַנגען,
ווי שטאַט דעם הימל-טוי וואָלט סם אין בלעזעלעך די
בלאַנדע קעפּעלעך פאַרמאַג באַהאַנגען.

אן אומגערעטעניש, אן אומגערעטעניש,
ווי ס'וואָלט די סאַכע ניט אויף שוואַרצע אַדערן, נאַר
איבער וואַסערן פון ים געגאַנגען,
ווי ווען אַ שוואַכע האַנט און ניט קיין מענטשילעכע
וואָלט זי געפירט פאַר אירע אייזן-שמאַנגען.

אן אומגערעטעניש, אן אומגערעטעניש,
ווער טרעפט די רעטעניש :
פאַרוואָס עס דאַרפט ביי אונדז דאָס פּעלד מיט זאַנגען ?

לויטער רן

ס'האט דער ווינט
בייזע הינט,
רייצט ער אן זיי אויף מיין טיר —
קריכן זיי מיט אלע פיר,
רייסן, בייסן איר.

העצט ער אן זיי אויף מיין פענצטער —
ווארפן זיי אין אים א שמאמע.
קוקט מיין פענצטער טאמעוואמע,
גענעצט ער.

הוליעט ווינט מיט זיינע הינט,
מיינט, אז וואס ער וויל נאר, מעג ער.
כ'ליג און לאך אויף מיין געלעגער —
בילט אין דרויסן.
זייט איר אויסן
מיך צו שרעקן מיטן „הו“ ?
כ'שפרינג אראפ.
עפן ס'פענצטער. ווינקט מיין קאפ:
„נו!“

כ'ליג און לאך אויף מיין געלעגער.
ס'איז אין מיר אזוי פיל רן.
לויטער רן.

ווייסע הייזער

די ווייסע הייזער בויגן זיך צום ים
— צעהיצמע שאַפן.

נאַר ס'ברענט אַליין און רירט זיך ניט דער ים,
ווי אונטער אים וואַלט נאָך אַ זון געשלאָפן.

ס'צעניסן זיך די שויבן אויפן ברעג.
— איין רגע —

און ווענט און דעכער וועלן נאָר צערינגען.
און ס'גאַנצע דערפעלע וועט זיין איין „דרינגען“
און נאָר אַהינטער יענעם באַרג דעם גרויסן
וועט בלייבן דרויסן.

איינ און צוואנציקסטע זייט

איך גיי אנטקעגן

איך גיי אנטקעגן דיינע קומענדיקע טריט,
ווי ס'ציט א פעלד זיך צו א וואנדערער אנטקעגן ...
עס האלט מיין שטח מיך, איך ריר זיך ניט,
נאָר פ א ר דיר קירצן זיך כסדר מיינע וועגן.

און ווי א פעלד, א פריש צעאקערטס נאָכן שנים,
ווער איך זיך ניט קעגן אן אומריינעם ווי ריינעם קערן,
שטויס איך ניט אָפ קיין פוס, וואָס טרעט, קיין האַנט,
וואָס שיט,
און טראָג זיי אויס, די, וואָס איך מוז געבערן.

נאָר אויב עס קומט אַ מאָג, פון האַרדעס ווילדע פערד
צעטראַמפלט, אַנמעכטיק און פרוכטלאָז ליגט מיין ערד —
קום מיט דיין הייליקייט, פאַרזאַם זיך ניט...
איך גיי אַנטקעגן דיינע קומענדיקע טריט.

עלטער-באבע מיינע

עלמער-באבע מיינע, צוויי יאר אלט,
אין פארגילבטער לופט פון יענע יארן,
אויפן בלייכן בילדל, וואס איך האלט —
אור-אייניקל אירע, שפעט נאך איר געבארן.

עלמער-באבע קליינע, אויף די קני
נעמען דרך און טוליען דרך, און היטן
פאר דער לאסט פון דורות, וואס, דו אהנסט עס ניט,
וועלן דרך מיט זייער אש פארשימן.

עלמער-באבע מיינע, לאנג אוועק,
טרייסטן דרך און דיר דיין זיין פארגעבן,
ס'לעבן פון מיין באבען און מיין מאמעס לעבן,
און אפילו ס'אייגן בינמל מעג, —

— אור-אייניקל דיינע, כאמש נאך דיר געבארן,
עלמער און אויך מידער אויף דריי דורות יארן.

זרײ און צוואנציקסטע זײט

הײמישע ערד

פונ'ם וואסער געלאזט זי טראַגן,
צווישן שטאמיקע פליטן,
צו ערגעץ ברעגן...

דורך די שפאלטן פון דראַבענע-וואַגן
זי פאַרשאַטן אויף וועגן —
מיין היימישע ערד פון ליטע.

דאַרטן ליגט נאָך אַ פעלד, צעשניטן
אין ערלעכע שורות.
ס'שטייט אַ פויגל-שרעקער אינמיטן,
אין אַ פויערשן הימל.
ער הייט זי

מיט זיין גאַנצער גבורה
— מיין היימישע ערד פון ליטע.

האַגל

האַגל, האַגל... עמערווייז, מיט אימפעט, מיט ראש...
מילכיק-ווייסע קרעלן, צעשאַמענע אין בעס.

שוועסטער אויבן, ביזערסט זיך, לאָסט זיך גאַרניט ריידן,
און דיין צאפּ, דער גילדערנער, שמייסט דעם הימלס רוקן.
שוועסטער אויבן, האַרציקע, ס'האַט דיך ווער באַליידיקט?
ס'האַט דיך עמיץ אַנגעקוקט ווי מען טאַר ניט קוקן? —

בויג איך אויך מיין קאַפּ אַראָפּ, לאַז אַראָפּ די אויגן,
מיט אַ כמאַרנעם וואַלקנדל ווער איך אויך פאַרצויגן.

שוועסטער, ליבע, האַרציקע, וואָס זאַל איך דיר מאַכן?
וואָס זאַל איך דערציילן דיר, דו זאַלסט ווידער לאַכן?

מאמע

קליינע מאמע איז געזעסן ביי מיין בעטל,
יונגע מאמע האט פארפלאכטן מיר די האר.
איצטער בלאנדזשעט אלטע מאמע מיט א שמעקן,
גרויס איר שאטן פאלט אויף וועלטן-נאר.

גרויסע מאמע, בין איך ווידער קינד געווארן? ....
כ'שלאג זיך אפ אן אומגעריכטע ווענט.
צו דיין שאטן ריים איך זיך, פארלארן, —
— אפשר זוכן גאר דיין פארטאך מיינע הענט.

מאמע, אלע בריקן אויפגעריסן,
אויף זיין ישמח יעדער שטייט אליין,
יעדער האט נאר ארט ביי זיך צופוסן
פארן אייגענעם געביין...

כ'לאז דיך, מאמע, איבער וועלטן גיין!

די זון איז אויסגעברענט

די זון איז אויסגעברענט.
די פינצטער שמעקט מיט רויך...

אויף אלע פיר זיך שמעלן, אט אזוי —
די ערד צו פילן מיט די הענט,
דעם וועג צו שפירן מיט דער נאז.
מיט בלינדן טראט זיך טאן א לאז, —
אויף גאר דער גארער הוילער וועלט
דאס אייגן בידנע שטיקל פעל...

גאר ווי דעם חיה'שן געניק
א הויב טאן אויפזוכן די שמערן?
ביים ליכטיק ווערן
ווי טאן א בויג די ווילדע קני ?

קלאג ניט

ס'לאזט די ווערבע, א פארומערט קינד,
אירע צעפלעך אויף מיין פלייצע זינקען.
כ'וואלט געוואלט איר זיין דער פרילינג-ווינט,
כ'וואלט געוואלט איר ווי א פרילינג-פויגל זינגען:

ווערבע, קלאג ניט, קלאג ניט, ווען עס איז
וועלן מיר א הויב טאן זיך א שטארקן
איבער זיך און איבער שכנים, איבער פארקן,
און זיך לאזן יעדע שפרייזן ווי א ריז.

אונדז אנטקעגן וועלן קומען אלע פיר
ווייטן-ברייטן: מזרח, מערב, צפון, דרום.
ס'וועט די זון ארויס צו דיר, ארויס צו מיר,
אונדז פארבעטן אין די אויבערשטע חדרים.

וועלן מיר ארויף צו איר, אריין צו איר,
זיך דערקלייבן צו די יום-טוב'דיקסטע שטרעלן.
ברייט צעעפענען די פענצטער און די מיר,
כיו צום לעצטן אויף דער ערד זיי לאזן פאלן...

ווערבע, קלאג ניט, קלאג ניט, ווען עס איז —
איבער זיך און איבער שכנים, ווי א ריז.

אַכט און צוואַנציגסטע זייט

שנירלעך אַרבעט

שוואַרצע, פאַרזשטע שטיבלעך,
געבויגט און פאַרקרימט ווי צום ברעכן...
זיי אַנקוקן צאָרט און ליבלעך ?
אַ גלעט מאַן די מיאוסע דעכער ?

זיי אַ שאַר מאַן, אַ הויב מאַן צום הימל,
צו דעם זיבעטן, פריילעכן, העלן,
און, גערייט אויף אַ פאַדים, ווי דימענט,
זיי אַנטאָן דער זון פאַר קארעלן.

שנירלעך אַרבעט פון ווערעם צעלעכערט
אויף אַ האַלדז פון פאַרטריקנטע ביינער...
מאַן אַ פאַל צו די מיאוסע דעכער,
אויפן קול, ווי אַ קינד, זיך צעוויינען.

ווי קאנען מיר ? ...

ווי קאנען מיר ביי זיך אליין געפינען גנאדן ?
ווי קאן אונדז ערגעץ נאך א היילונג זיין באשערט ? —
ניטא קיין וועג צו אומקערן דעם שאדן,
ניטא קיין פרייז צו מאנען פאר זיין ווערט.

פאר צאן א צאן, פאר אויג אן אויג... וואס קאן דאס
מיינען ? —
ניטא קיין צוויי פאר גלייכע אויגן אויף דער וועלט.
צי לייזט מען אויס די קינדערשע, די ריינע
דורך מאכן וויסט דעם מערדערס בליק, דעם מערדערס
העל ?

ווי נעמט מען זיי צונויף, די טויטע אברים, חושים,
ווי נעמט מען זייער לעצטע אימה איצט צונויף ?
ווי הויבט מען אויף די לאסט פון דער ירושה
און לייגט זי אויף דעם מערדערס קאפ ארויף ?

עס וועלן דורות גיין און דורות וועלן קומען,
קינדס-קינדער וועלן זיין און מערן זיך אין צאל.
ווי פילט מען אויס דעם בלוז פון די, וואס ליגן שטומע
מיט קינד און שטאם אין קבר פון א פאלק ?

א פינצטערער דור

א פינצטערער דור, ניט געגרייט, ניט געלערנט,
מיר זאלן עם שאפן א וועלט אויף דאס ני,
פון אלע פיר עקן, פון אפגרונט ביז שמערן —
א פינצטערער דור אזא ריונגעביי.

די פים אויף פארהרוכטע געכטיקע גרונטן,
די קעפ אין א כמארע פון רויך און פון אש.
א פוסטקייט אין אויער פון ריטם פארשטומטן,
און גארנישט אויף מארגן, חוץ מורא און האס.

א דור פון קרבנות, א דור פון גזלנים...
און צארט איז דער חלום, וואס שטייגט פונם כרוך.
ווי ווייס מען דעם שפרוך אויף צו קאנען אים מאנען?
וואו זיינען די ליפן צו זאגן דעם שפרוך?

און ענג איז די ערד, קיין מדבריות פארבליבן
צו גיין און פארגיין, צווישן זאמדן צעריבן,
אז די, וואס נאך אונדז, זאלן אויסגעלייזט ווערן...

א פינצטערער דור, ניט געגרייט, ניט געלערנט —
צי קאנען מיר גרייבן פון אפגרונט ביז שמערן?

ערגעץ . . .

שווער צו באַנעמען עס, שווער צו באַגרייפן :
ערגעץ-וואו ווייט, אונטער זוניקע שמרייפן,
שמיים אַ פּלאַמינגא. די צירלעכע פּיסלעך —
איינס אויף דער ערד און דאָס צווייטע פּאַרריסן.
שמיים ווי פּאַרצויבערט און קלאַר זיין געמיט,
רו אין זיין פּעדער און רו אין זיין גליד.

ערגעץ-וואו נאַנט, צווישן גראַזן
און גרינסן

שמיים זיך אַ בלימל פון פּוך פונעם דינסטן,
פּויגלשער אַמעס וועט, דאַכט, עס צעבלאַזן.
שמיים עס זיך זיכער אין בלימלשן כּוח,
פּויגל ? וואָס פּויגל ? — דער הימל איז הויך.

ערגעץ... וואו ערגעץ ? — די ערד קאַן זיך מערן.
אפּשר וועט פּאַלן פון הימל אַ שמערן
און ווי אַ לאַנד זיך צעלייגן אין ים.
פּשוטע, ציכטיקע, ציכטיקע ברעגן...
לעבן אַן שמופּעניש, לעבן אַן פּרעגן.
לעבן זיך סתּם...

